RETROSPEKTIV YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA MUSIQIY-TAHLILIY KOMPETENTLIKNI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

MOYANOV IQLASBAY JIYENBAYEVICH
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti, “Pedagogika va psixologiya” kafedrasi dotsenti, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
E-mail: iqlasbaymoyanov1985@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada oliy ta’lim talabalari musiqiy-tahliliy kompetentligini retrospektiv yondashuv asosida shakllantirishning nazariy-metodik asoslari yoritiladi. Retrospektiv yondashuv musiqiy hodisani uning tarixiy kelib chiqishi, ijro an’analari, ijtimoiy-madaniy vazifasi va keyingi transformatsiyasi bilan bog‘liq holda tahlil qilish usuli sifatida talqin etiladi. Qoraqalpoq musiqa merosi, xususan, jirovchilik va baxshichilik an’analari misolida manba tanlash, tarixiy kontekstni aniqlash, qiyosiy tinglash, ijro uslubi elementlarini sharhlash va refleksiv xulosa chiqarishga asoslangan olti bosqichli o‘qitish modeli taklif qilinadi. Kompetentlikni diagnostika qilishning mezon va ko‘rsatkichlari ishlab chiqiladi. Tadqiqot nazariy-metodik xarakterga ega bo‘lib, taklif qilingan modelning samaradorligi alohida pedagogik tajriba-sinov orqali tekshirilishi lozimligi asoslanadi.

Kalit so‘zlar: retrospektiv yondashuv, musiqiy-tahliliy kompetentlik, kasbiy kompetentlik, qoraqalpoq musiqa merosi, tarixiy-qiyosiy tahlil, faol tinglash, baxshichilik, jirovchilik, refleksiya, baholash mezonlari.

Аннотация. В статье рассматриваются теоретико-методические основы формирования музыкально-аналитической компетентности студентов высших учебных заведений на основе ретроспективного подхода. Данный подход понимается как анализ музыкального явления в связи с его историческим происхождением, исполнительскими традициями, социокультурными функциями и последующими изменениями. На материале каракалпакского музыкального наследия, в частности традиций жырау и бахши, предложена шестиступенчатая методика, включающая отбор источников, историческую контекстуализацию, сравнительное слушание, анализ исполнительского стиля и рефлексию. Представлены критерии и показатели оценки компетентности. Работа носит теоретико-методический характер и не содержит неподтверждённых результатов педагогического эксперимента.

Ключевые слова: ретроспективный подход, музыкально-аналитическая компетентность, профессиональная компетентность, каракалпакское музыкальное наследие, сравнительный анализ, активное слушание, рефлексия.

Abstract. The article examines the theoretical and methodological foundations for developing university students’ musical-analytical competence through a retrospective approach. Retrospection is understood as the study of a musical phenomenon in relation to its historical origins, performance traditions, sociocultural functions, and subsequent transformations. Drawing on Karakalpak musical heritage, particularly jiraw and bakhshi traditions, the article proposes a six-stage instructional model integrating source criticism, historical contextualization, comparative listening, stylistic analysis, and reflection. Criteria and indicators for assessing students’ competence are suggested. This is a conceptual and methodological study; the effectiveness of the proposed model remains to be established through empirical pedagogical research.

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.

Keywords: retrospective approach, musical-analytical competence, professional competence, Karakalpak musical heritage, historical-comparative analysis, active listening, reflection, assessment criteria.

KIRISH

Oliy ta’limda mutaxassisning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish faqat nazariy bilimlarni egallash bilan cheklanmay, o‘zlashtirilgan ma’lumotlarni mustaqil tahlil qilish, dalillar asosida xulosa chiqarish va ularni amaliy faoliyatga tatbiq etishni ham nazarda tutadi. Bu talab musiqiy ta’limda, ayniqsa, dolzarbdir. Chunki musiqiy asarni anglash ritm, ohang, shakl va tembrni farqlash bilan birga, ijro etilayotgan musiqa yuzaga kelgan tarixiy va madaniy muhitni idrok etishni ham talab qiladi. O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, zamonaviy ta’lim texnologiyalarini joriy etish va mustaqil fikrlashni rivojlantirish ustuvor yo‘nalishlar sifatida belgilangan [1].

An’anaviy musiqa namunalarini o‘qitish amaliyotida ba’zan asar nomi, ijrochi yoki tarixiy sana haqidagi tayyor axborotni yod olish ustunlik qiladi. Bunday yondashuv tinglangan asarning qanday tarixiy ehtiyoj va ijro muhitida shakllangani, uning uslubi qanday o‘zgargani, qaysi belgilari davomiylikni saqlab qolgani singari savollarni yetarlicha ochib bermasligi mumkin. Natijada talabaning estetik taassuroti shakllansa-da, ilmiy asoslangan musiqiy tahlil ko‘nikmasi to‘liq rivojlanmaydi.

Qoraqalpoq musiqa merosi retrospektiv tahlil uchun muhim o‘quv manbaidir. Jirovchilik, baxshichilik, doston ijrochiligi, cholg‘u an’analari va ustoz-shogird tajribasi musiqaning badiiy hamda ijtimoiy vazifalarini tarixiy kesimda o‘rganishga imkon yaratadi. UNESCOning 2021-yilda baxshichilik san’atini Insoniyat nomoddiy madaniy merosining reprezentativ ro‘yxatiga kiritishi epik ijro an’analarini muhofaza qilish va avlodlarga yetkazishning xalqaro ahamiyatini tasdiqlaydi [2]. Mazkur fakt ta’lim jarayonida bunday merosga ilmiy, tanqidiy va ehtiyotkor munosabatda bo‘lishni talab qiladi.

Tadqiqotning maqsadi — retrospektiv yondashuv asosida talabalarda musiqiy-tahliliy kompetentlikni shakllantirishning tarkibiy komponentlari, didaktik bosqichlari va baholash mezonlarini nazariy jihatdan asoslash hamda o‘quv jarayoniga tatbiq etish uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqish. Maqsadga muvofiq musiqiy-tahliliy kompetentlik mazmuni aniqlashtirildi, ilmiy adabiyotlar qiyosiy o‘rganildi, qoraqalpoq an’anaviy musiqasi misolida namunaviy mashg‘ulot algoritmi ishlab chiqildi va mezonli baholash sxemasi taklif etildi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Musiqa ta’limi nazariyasida David J. Elliott va Marissa Silverman musiqiy bilishni faol ijro, tinglash va madaniy amaliyotlar bilan uzviy bog‘liq jarayon sifatida izohlaydi [3]. Ularning praksial yondashuvi musiqa asarini faqat mustaqil estetik obyekt sifatida emas, balki muayyan jamiyat, ijrochi va tinglovchi ishtirokidagi faoliyat sifatida tahlil qilish zaruratini ko‘rsatadi. Keith Swanwick musiqiy mazmunni anglashda tinglash, tahlil va estetik mulohaza o‘rtasidagi munosabatga e’tibor qaratadi [4]. Ushbu nazariy qarashlar musiqiy-tahliliy faoliyatga tarixiy kontekstni kiritish uchun metodologik tayanch vazifasini bajaradi.

David A. Kolbning tajribaviy o‘rganish modeli bevosita tajriba, refleksiya, tushunchalashtirish va yangi faoliyatda sinab ko‘rish o‘rtasidagi uzviylikni asoslaydi [5]. Lucy Greenning norasmiy musiqiy o‘rganish haqidagi ishlari esa tinglovchi va ijrochining mustaqil faoliyati, hamkorlikdagi tinglash hamda o‘z-o‘zini boshqarish imkoniyatlarini ochib beradi [6]. Ushbu nazariy manbalar ta’lim topshirig‘ini passiv qabul qilishdan izlanish va dalillashga yo‘naltirish maqsadga muvofiqligini ko‘rsatadi.

Qoraqalpoq ijro madaniyatiga bag‘ishlangan tadqiqotlarda baxshi ijrochiligining o‘ziga xosligi [7], dostonchilikning so‘z, kuy va ijro birligi hamda tarixiy o‘zgarishlari [8], an’anaviy cholg‘ularning tembr

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.

va badiiy imkoniyatlari [9] tavsiflangan. Mazkur ishlarda keltirilgan kuzatuvlar talabalarning musiqiy material bilan ishlashi uchun tayanch ma'lumot bo'lishi mumkin. Biroq har bir o'quv audioyozuvi yoki ijro namunasi alohida tekshirilishi, ijrochi, yozuv vaqti hamda manbasi qayd qilinishi zarur.

Maqola nazariy-metodik tadqiqot shaklida tayyorlandi. Unda ilmiy manbalarni tahlil qilish, tushunchalarni aniqlashtirish, tarixiy-qiyosiy taqqoslash, pedagogik modellashtirish va mezonli baholashdan foydalanildi. Pedagogik tajriba-sinov o'tkazilgani yoki samaradorlik bo'yicha miqdoriy natijalar olingani da'vo qilinmaydi. Bu jihat taklif etilgan metodikani amaliy sinovdan o'tkazishga doir keyingi tadqiqot vazifalarini belgilashga xizmat qiladi.

ASOSIY QISM: MUSIQIY-TAHLILIY KOMPETENTLIKNI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

1. Musiqiy-tahliliy kompetentlikning mazmuni va tarkibi

Musiqiy-tahliliy kompetentlik — talabaning musiqiy hodisa va asarlarni eshitib anglash, ularning ifoda vositalari va tuzilishini aniqlash, ijro hamda tarixiy-madaniy kontekstni solishtirish, dalillarga tayangan holda xulosa berish va tahlil natijasini kasbiy vaziyatda qo'llash qobiliyatini ifodalovchi integrativ sifatdir. Ushbu talqinda kompetentlik faqat nazariy terminlarni bilish emas, balki ularni real ijro namunalariga nisbatan asosli qo'llash orqali namoyon bo'ladi.

Kompetentlikning kognitiv komponenti musiqa tarixi, janr, uslub, an'ana, ritmik va melodik tashkil topish haqida bilimni qamrab oladi. Operatsion-analitik komponent musiqiy fragmentni maqsadli tinglash, belgilari bo'yicha tavsiflash, transkripsiya yoki tinglash xaritasi tuzish, o'xshashlik va farqlarni aniqlashda ifodalanadi. Manbashunoslik-tanqidiy komponent manbaning kelib chiqishi, yozuvning ishonchliligi va sharhning dalillilik darajasini aniqlashni nazarda tutadi. Refleksiv-kommunikativ komponent esa talabaning o'z xulosasini og'zaki yoki yozma asoslash, muqobil talqinlarni e'tiborga olish va pedagogik tavsiya ishlab chiqishida ko'rinadi.

Retrospektiv yondashuv bunday komponentlarni yagona faoliyatga birlashtiradi. U muayyan ijro namunasi "avval qanday bo'lgan?", "qanday omillar ta'sirida o'zgargan?" va "bugungi holatdagi qaysi jihatlar tarixiy davomiylik yoki yangilanishni aks ettiradi?" kabi savollar orqali o'rganiladi. Shu bilan birga, tarixiy rivojlanishni doim sodda va bir yo'nalishli "eskidan yangiga — yaxshiga" o'sish sifatida baholashdan saqlanish kerak. Musiqiy an'anada turli ijro yo'nalishlari bir vaqtning o'zida mavjud bo'lishi mumkin.

2. Retrospektiv yondashuvning didaktik tamoyillari

Taklif etilayotgan metodikaning birinchi tamoyili — tarixiy izchillik bo'lib, musiqiy hodisani vaqt, hudud va ijro maktabi bilan bog'liq holda ko'rib chiqishni talab etadi. Ikkinchisi — dalillilik tamoyili: talabaning "uslub o'zgargan" degan xulosasi aniq tinglash kuzatuvi yoki ilmiy manbaga tayanishi kerak. Uchinchisi — qiyosiylik: o'xshash janrga oid turli davr, ijrochi yoki ijro muhiti namunalarini belgilangan mezon asosida taqqoslash zarur. To'rtinchisi — madaniy sezgirlik: milliy merosga xos atamalar va mahalliy talqinlar soddalashtirib yuborilmaydi. Beshinchisi — faol ishtirok: tarixiy va musiqiy ma'lumot talabaning o'zi bajargan tinglash, savol berish va dalillash amaliyotida o'zlashtiriladi.

Ushbu tamoyillarni amalga oshirish uchun dars materiali sifatida ilmiy nashrlar, audio-video yozuvlar, ijrochi haqidagi qaydlar, notaga olingan namunalar, suhbat stenogrammalari hamda etnografik izohlar tanlanadi. Ularning muallifi, yozib olingan joyi, sanasi va foydalanish huquqiga doir ma'lumotlar imkon qadar ko'rsatiladi. Biror manba haqida ma'lumot yetishmasa, talabadan taxminni fakt sifatida bayon etmaslik talab qilinadi.

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.

3. Olti bosqichli o‘qitish modeli

Birinchi bosqich — boshlang‘ich diagnostika va muammoli savol qo‘yish. O‘qituvchi qisqa musiqa namunasini eshittirib, talabalardan uslubiy belgilarni, ehtimoliy ijro muhitini va hali aniqlanishi lozim bo‘lgan jihatlarni qayd etishni so‘raydi. Bu bosqich talabaning tayanch bilimlarini yuzaga chiqaradi va shoshilinch taxmin bilan ilmiy xulosa o‘rtasidagi farqni ko‘rsatadi.

Ikkinchi bosqich — manbalarni tanlash va tekshirish. Talabalar kamida ikki xil tipdagi manba, masalan, ilmiy maqola hamda audioyozuv pasporti bilan ishlaydi. Ular ijrochi nomi, qayd qilingan sana, cholg‘u, janr, geografik kelib chiqish va boshqa tavsiflarni “manba kartasi”ga kiritadi. Asosli xulosa berish uchun zarur faktlar yetishmayotgan bo‘lsa, bu kamchilik alohida belgilanadi.

Uchinchi bosqich — tarixiy-madaniy kontekstni tiklash. Tinglangan namunaning marosimiy, ijtimoiy, ma’rifiy yoki sahnaviy vazifalari, ustoz-shogird uzatish mexanizmlari hamda tarixiy o‘zgarish omillari o‘rganiladi. Bu jarayonda “qadimiy” yoki “zamonaviy” kabi baholashlar aniq manbaga tayangandagina ishlatiladi; musiqaning hozirgi professional talqinlari bilan an’anaviy muhitlari o‘zaro aralashtirilmaydi.

To‘rtinchi bosqich — faol tinglash va tarkibiy tahlil. Audioyozuv bir necha marta, turli vazifa bilan tinglanadi: birinchi tinglashda umumiy shakl va xarakter, ikkinchisida ritmik harakat va frazalash, uchinchisida tembr, ovoz imkoniyatlari, bezak hamda ijro uslubi qayd etiladi. Notaga tushirish imkoniyati bo‘lmagan holatda “tinglash xaritasi” va vaqt belgilaridan foydalanish mumkin. Texnik audio vosita tahlilning yordamchisi bo‘lib, o‘qituvchining yoki talabaning musiqiy hukmini avtomatik almashtirmaydi.

Beshinchi bosqich — tarixiy-qiyosiy umumlashtirish. Talabalar turli ijro namunalari yoki manbaviy tavsiflarni avval belgilab olingan mezonlar — janr vazifasi, tembr, ifoda usuli, ritmik tashkil topish, sahnalashtirish darajasi bo‘yicha taqqoslaydi. Xulosalarda uch turdagi fikr ajratiladi: (a) bevosita eshitilgan belgi, (b) manbada tasdiqlangan tarixiy ma’lumot, (c) keyinchalik tekshirilishi lozim bo‘lgan taxmin. Bunday ajratish ilmiy vijdonlilikni mustahkamlaydi.

Oltinchi bosqich — pedagogik transfer va refleksiya. Talaba o‘rgangan musiqiy material asosida 10–15 daqiqalik mini-dars, multimedia sharhi yoki metodik topshiriq ishlab chiqadi, tanlagan manbalarini izohlaydi va o‘z xulosasining chegaralarini ochiq ko‘rsatadi. Yakuniy refleksiyada “qanday fikrim o‘zgardi?”, “qaysi dalil hal qiluvchi bo‘ldi?” va “talabalarga yoki o‘quvchilarga bu materialni qanday tushuntiraman?” kabi savollarga javob beradi.

4. Qoraqalpoq musiqiy merosi misolida namunaviy mashg‘ulot

Amaliy modulning mavzusi “Qoraqalpoq jirovchilik va baxshichilik an’analarining ijro xususiyatlarini retrospektiv qiyoslash” deb belgilanadi. O‘quv maqsadi — talabalarning ikki ijro yo‘nalishi haqidagi ilmiy ma’lumotni tekshirilgan tinglash belgilari bilan bog‘lash, ularning umumiy va farqli jihatlarini dalillab tushuntirish ko‘nikmasini rivojlantirish. Manba sifatida ruxsat etilgan audioyozuvlar va ilmiy maqolalardan foydalaniladi. Jirovchilik va baxshichilik uslublari haqida umumlashtirishda hududiy hamda individual tafovutlar mavjudligi hisobga olinadi [7–9].

Birinchi topshiriqda talabalar ikki audio namunaga oid “manba kartasi”ni to‘ldiradilar: ijrochi, hudud, yozuv sanasi, janr, cholg‘u va manba ishonchliligi. Ikkinchi topshiriqda har bir namunadan 60–90 soniyalik parchani uch marotaba tinglab, ovozning ifodaviy xususiyati, cholg‘u jo‘rligi, frazalash, takroriy unsurlar va ijrochi–tinglovchi munosabati haqidagi kuzatuvlarni yozadilar. Uchinchi topshiriqda yozma ilmiy manbalar bilan eshitish kuzatuvlari qiyoslanadi: mos tushgan belgilar alohida, hali tasdiqlanmagan farazlar alohida qayd etiladi.

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.

To‘rtinchi topshiriq — “tarixiy izohli tinglash xaritasi” tayyorlash. Talaba audio vaqt belgilariga mos holda musiqiy hodisalarni va ularning ehtimoliy funksional sharhini belgilaydi. Beshinchi topshiriq yakuniy “musiqiy-tarixiy portret”dir: 250–300 so‘zlik matnda ijroning musiqiy belgilari, tarixiy-kontekstual omillari, manba ishonchliligi va bugungi pedagogik ahamiyati yoritiladi. O‘qituvchi talabaning milliy an’anani tanqidiy va hurmatli talqin qilishi, fikrlarning faktlar bilan bog‘lanishi va taqqoslash mezonlarining aniq qo‘llanishiga alohida e’tibor qaratadi.

Mashg‘ulot shakllari sifatida kichik guruhli manbashunoslik tahlili, “eshitdim — tekshirdim — xulosa qildim” jadvallari, dalillar xaritasi, qisqa munozara va mustaqil mini-loyiha tavsiya etiladi. Bunda “bir an’ana boshqasidan ustun” degan biryoqlama baho o‘rniga, ijro maktablari turli tarixiy va ijtimoiy vazifalarni bajargani e’tirof etiladi.

5. Diagnostika mezonlari va baholash tartibi

Musiqiy-tahliliy kompetentlikni baholash uchun quyidagi besh mezon tavsiya etiladi. Ularning har biri to‘rt darajada — 0 (namoyon bo‘lmagan), 1 (boshlang‘ich), 2 (yetarli), 3 (mustaqil va asoslangan) — baholanadi. Umumiy ball 0 dan 15 gacha bo‘lib, bu shkala mazkur maqolada mualliflik metodik taklifi sifatida ishlab chiqilgan; uning ishonchliligi va kesim ballari kelgusida empirik validatsiya qilinishi kerak.

Baholash mezoni	**Kuzatiladigan ko‘rsatkich**
Tarixiy-kontekstual anglash	Janr, ijro muhiti va tarixiy sharoitni aniq va dalilli izohlash
Eshitish va tarkibiy tahlil	Ritm, frazalash, tembr, bezak va shakl belgilarini ajratish
Manbashunoslik savodxonligi	Audio va yozma manbani aniqlash, cheklovini ko‘rsatish
Qiyoslash va argumentatsiya	O‘xshashlik/farqlarni bir xil mezon asosida dalillash
Refleksiya va pedagogik qo‘llash	Tahlil asosida o‘quv vazifasi yaratish va fikrni qayta ko‘rib chiqish

Taklif etilgan mezonlar tashxisiy (dastlabki tinglash topshirig‘i), shakllantiruvchi (oraliq kuzatuv va o‘zaro baholash) hamda yakuniy (portfolio, izohli tinglash xaritasi va mini-dars) baholash bosqichlarida ishlatilishi mumkin. Baholash birgina to‘g‘ri javobni topishga emas, fikrning musiqiy va tarixiy dalillar bilan qay darajada asoslanganiga qaratiladi. Bitta topshiriqda barcha mezonlar bir xil ko‘rinmasligi sababli, dalillar yig‘indisi kamida ikki turdagi faoliyatdan olinishi maqsadga muvofiq.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Nazariy tahlil asosida musiqiy-tahliliy kompetentlikning to‘rtta o‘zaro bog‘liq komponenti, retrospektiv yondashuvning beshta didaktik tamoyili hamda olti bosqichli o‘qitish modeli tizimlashtirildi. Ushbu natija amaliy tajribaning statistik isboti emas, balki tarixiy-musiqiy materialni o‘qitish uchun ilmiy asoslangan metodik konstruksiyadir. Modelning taxminiy afzalligi shundaki, unda talaba musiqani tinglash bilan bir vaqtda manbaning tarixiy ishonchliligini tekshiradi va xulosani pedagogik mahsulotga aylantiradi.

Retrospektiv tahlilni musiqiy ta’limga kiritishda uchta metodik xavf mavjud. Birinchisi, eski yozuv bilan yangi ijro o‘rtasidagi har qanday farqni faqat vaqt ta’siriga yo‘yishdir; farq ijrochi mahorati, yozuv texnikasi, janr yoki ijro muhiti bilan ham bog‘liq bo‘lishi mumkin. Ikkinchisi, milliy an’anani faqat arxivdagi “o‘zgarmas” hodisa deb ko‘rsatish bo‘lib, u musiqa amaliyotining yashovchanligini e’tibordan chetda qoldiradi. Uchinchisi, bitta manbadan butun hudud yoki ijro maktabi haqida keskin

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.

umumlashtirish chiqarishdir. Shuning uchun metodikada manba triangulyatsiyasi, ehtiyotkor talqin va dalil–taxmin chegarasini belgilash muhim o‘rin egallaydi.

Kelgusida metodikani pedagogik tajriba-sinovdan o‘tkazish uchun tajriba va taqqoslash guruhlarida dastlabki hamda yakuniy diagnostika topshiriqlari qo‘llanishi, baholovchilar o‘rtasidagi moslik tekshirilishi, portfoliolar sifat jihatidan tahlil qilinishi mumkin. Olingan ma’lumotlar asosida baholash shkalasining aniqligi va olti bosqichli modelning ta’lim natijalariga ta’siri tekshiriladi. Bunday tadqiqot o‘tkazilmaguncha model samaradorligi haqida qat’iy miqdoriy xulosa chiqarish ilmiy jihatdan to‘g‘ri bo‘lmaydi.

XULOSA

Retrospektiv yondashuv talabalarning musiqiy-tahliliy kompetentligini rivojlantirishda musiqiy asarning tarixiy kelib chiqishi, ijro amaliyoti va bugungi talqinini o‘zaro bog‘liq holda o‘rganish imkonini beradi. Bu yondashuv tinglashni tarixiy ma’lumot yig‘ish bilan cheklamay, kuzatuvni tekshirish, taqqoslash va xulosani asoslashga yo‘naltiradi.

Musiqiy-tahliliy kompetentlik kognitiv, operatsion-analitik, manbashunoslik-tanqidiy hamda refleksiv-kommunikativ komponentlarning birligida namoyon bo‘ladi. Uning rivojlanishi talabadan musiqaning badiiy belgilarini ajratish bilan birga, o‘z bahosining daliliy chegaralarini anglashni ham talab qiladi.

Taklif etilgan olti bosqichli o‘qitish modeli — diagnostika, manba tekshiruvi, tarixiy kontekstlash, faol tinglash, tarixiy-qiyosiy umumlashtirish va pedagogik refleksiya — qoraqalpoq musiqa merosini o‘qitishda qo‘llanishi mumkin bo‘lgan metodik ketma-ketlikni ifodalaydi. Jirovchilik va baxshichilik an’analari bu jarayonda tahlil qilish, dalillash va madaniy tafovutlarni anglash uchun mazmunli o‘quv materialidir.

Mezonli baholash tizimi talabaning faktni eslab qolishidan ko‘ra dalilli musiqiy fikrlashi, manba tanqidini amalga oshirishi va natijani o‘qitish vazifasiga aylantira olishiga ustuvor ahamiyat beradi. Metodikaning amaliy qiymatini isbotlash, mezonlarning validligi va ishonchliligini aniqlash esa kelgusi tajriba-sinov tadqiqotining muhim vazifasi sifatida belgilanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni. O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida. https://lex.uz/docs/-4545884
2. UNESCO. Bakhshi art. Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. 2021. https://ich.unesco.org/en/RL/bakhshi-art-01706
3. Elliott D. J., Silverman M. Music Matters: A Philosophy of Music Education. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2015.
4. Swanwick K. Teaching Music Musically. London; New York: Routledge, 1999.
5. Kolb D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. 2nd ed. Upper Saddle River: Pearson Education, 2015.
6. Green L. Music, Informal Learning and the School: A New Classroom Pedagogy. Aldershot: Ashgate, 2008.
7. Nawrizbaeva A. A. The Performance Skills of Karakalpak Bakshis. Modern Science and Research. 2023. B. 906–910. https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/24810
8. Makhamadinova L., Oteshova G. Qoraqalpoq dostonchilik san’ati: tarixiy ildizlar, ijro xususiyatlari va o‘qitish metodikasi. Art and Culture Bulletin. 2026. DOI: 10.66900/bb4vjg46.

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.